

Vereniging Oud - Scherpenzeel

<i>Van de Bestuurstafel</i>	3
<i>Uitnodiging ledenvergadering</i>	4
<i>Verslag najaarsvergadering 20 oktober jl.</i>	5
<i>Van de Penningmeester</i>	7
<i>Oud Scherpenzeel op bezoek bij transportbedrijf Dimetra</i>	8
<i>"Noe eerst effe Proate!"</i>	17
<i>Rietdekkersbedrijf van Evert van Schaik</i>	30
<i>De Zwarte Bende</i>	36

De kopij voor het maartnummer dient uiterlijk zaterdag
20 februari a.s. te zijn ingeleverd bij de redactie.

Omslagfoto:

*Willem Methorst als vrachtovervoerder met paard en wagen. De foto is zo rond 1926 genomen. (Zie **ook pag. 9**)*

VAN DE BESTUURSTAFEL

Voor u ligt de vierde en laatste uitgave van ons verenigingsblad in 2009.

Op 20 oktober jl. werd de najaarsledenbijeenkomst gehouden. Een verslag vindt u elders in het blad. Wegens ziekte kon ik niet aanwezig zijn. Echter niemand is onmisbaar. Mijn medebestuurleden hebben mijn aandeel op uitstekende wijze overgenomen.

Op 12 november jl. hebben ca. 50 leden deelgenomen aan het bedrijfsbezoek dat gebracht werd aan het Scherpenzeelse transportbedrijf DIMETRA-HOLLAND bv. Een verslag hiervan vindt u op blz. 8 in dit

blad.

Op zaterdag 14 november jl. heeft de vereniging weer een Open Huis georganiseerd in het documentatiecentrum in het Koetshuis. We hebben weer veel gasten mogen verwelkomen. Men kon o.a. historische gebruiksvoorwerpen bekijken, fotoboeken inzien en de tentoonstelling over de Hollandse Waterlinie bezoeken. Wij als bestuur zijn enthousiast over de belangstelling van leden en niet leden. We hebben daarom besloten ook in 2010 meerdere malen een "open huis" te organiseren.

Het bestuur wil graag uw aandacht vragen voor de website van de vereniging (www.oudscherpenzeel.nl). U vindt er allerlei interessante informatie over onze vereniging.

Bovendien nodigen wij u uit het documentatiecentrum in het Koetshuis te bezoeken. Elke dinsdagavond van 19.00 tot 21.00 uur zijn we daar aanwezig. De koffie staat klaar!

Op 23 februari 2010 wordt de voorjaarsledenvergadering gehouden. De uitnodiging plus agenda vindt u op de volgende bladzijde.

Nu het jaar 2009 nagenoeg voorbij is, wil ik mijn medebestuurleden, de redacteur en de vele vrijwilligers uitdrukkelijk bedanken voor hun tijd en inzet voor de vereniging. Wij kunnen terugzien op een goed verenigingsjaar. Ik wens u goede feestdagen en een voorspoedig 2010.

Namens het bestuur wens ik u veel leesplezier.

Wim Schimmel, voorzitter.

UITNODIGING LEDENVERGADERING

Op dinsdag **23 februari 2010** wordt de voorjaars vergadering gehouden in partycentrum Boschzicht, Burg. Royaardslaan te Scherpenzeel. Aanvang **19.30 uur**.

Agenda:

- Opening en mededelingen.
- Vaststellen notulen ledenvergadering d.d. 24 februari 2009. *)
- Jaarverslag secretaris. *)
- Jaarverslag penningmeester. *)
- Begroting 2010. *)
- Verslag kascommissie.
- Benoeming kascommissie 2010.
- Bestuursverkiezing. Aftredend en herkiesbaar zijn Mirjam de Wijs; Wim van den Berg en Wim Schimmel. Voordracht voor kandidaat-bestuursleden kunnen schriftelijk, ondertekend door minimaal 5 leden, worden ingediend tot 10 februari 2010 bij de secretaris.
- Rondvraag.
 - *) deze stukken kunt u vanaf 10 februari 2010 inzien op onze website www.oudscherpenzeel.nl. Bovendien worden hiervan exemplaren uitgereikt op de ledenvergadering.

Na het huishoudelijk deel krijgt u fraaie foto's te zien van één van de mooiste boerderijen van Scherpenzeel n.l. boerderij "Het Dorp". De foto's zijn gemaakt door de heer Jan Hietbrink uit Scherpenzeel.

Pauze. (Tijdens de pauze heeft u gelegenheid om diverse interessante fotoboeken in te zien.)

Na de pauze verzorgt de heer Wim Vlaanderen uit Zwolle een dialezing. Hij zal ons vertellen over het onderwerp "Begraven door de eeuwen heen". Aan de hand van dia's laat hij zien hoe onze voorouders hun doden begroeven, waarbij zij gebruik maakten van symbolen die men tegenwoordig praktisch niet meer kent.

Sluiting van de avond rond 22.00 uur.

Wij hopen dat het weer een geslaagde avond gaat worden. De zaal is vanaf 19.00 uur open en natuurlijk staat de koffie klaar.

VERSLAG NAJAARSVERGADERING 20 OKTOBER JL.

Prachtige foto's van klompenpaden in Scherpenzeel en omgeving en een enthousiaste presentatie over activiteiten van de Stichting Landgoed Scherpenzeel door twee landgoedeigenaren hebben ervoor gezorgd dat ruim honderdveertig belangstellenden op 20 oktober een bijzonder geslaagde bijeenkomst in Boschzicht beleefden. Bestuurslid Jaap Smit (*zie foto*) nam tijdens deze avond de taak van voorzitter Wim Schimmel waar, die wegens ziekte niet aanwezig kon zijn.

Scherpenzeler Willem van Leuven vertoonde schitterende foto's die hij tijdens zijn wandeltochten over de klompenpaden heeft gemaakt. De klompenpaden gaan zoveel mogelijk over historisch tracé en voeren over onverharde paden via boerenland en landgoederen. In 2001 waren er nog maar twee klompenpaden, nu zijn er al 27. De paden zijn door de medewerking van agrariërs en landgoedeigenaren tot stand gekomen. In onze regio lopen vier klompenpaden over Landgoed Scherpenzeel, dat grotendeels is opengesteld. Meta Daniëls nodigde de aanwezigen uit een keer de niet-opengestelde nieuwe natuurterreinen van het landgoed te komen bekijken. Oud-Scherpenzeel zal in de nabije toekomst zeker ingaan op deze uitnodiging en i.s.m. het landgoed een wandeling organiseren.

Meta Daniëls en Joan Patijn-Bijl de Vroe (*resp. rechts en midden op de foto*), presenteerden namens de

Stichting Landgoed Scherpenzeel de activiteiten waarmee de stichting, die in 2001 is opgericht, zich op dit moment bezighoudt. Meta vertelde dat het landgoed in 1793 in bezit is gekomen van de familie Van Naamen, van wie zij een afstammeling is, net als de echtgenoot van Joan Patijn. Landgoed Scherpenzeel is nu 1000 hectare groot, waarvan 485 hectare in de gemeente Scherpenzeel is gelegen. Een derde deel van Scherpenzeels grondgebied hoort dus tot het landgoed. De eigenaren hebben als doel het bezit door te geven aan de volgende generatie, en ze zijn gericht op rendement, maar niet op winst. De stichting, waarin alle landgoedeigenaren zijn vertegenwoordigd, organiseert de samenwerking tussen de familieleden en ontwikkelt projecten in samenwerking met maatschappelijke organisaties, zoals Oud-Scherpenzeel.

Voorbeelden van projecten zijn de restauratie van de schietbaan, van schaapskooien, en van het familiegraf op begraafplaats De Glashorst. Ook woonvoorziening Hofstede Ruwinkel van Abrona is door inspanning van de Stichting Landgoed Scherpenzeel gerealiseerd. Door Joan Patijn werd één van de projecten van de stichting nader voor het voetlicht gebracht. Het project Van Luchtkasteel tot Dassenburcht is een landelijk educatief project en

heeft als doel kinderen in het basisonderwijs bekend te maken met cultuur en natuur op particuliere landgoederen in hun leefomgeving. Vier basisscholen in Scherpenzeel doen mee, en vrijwilligers en landgoedeigenaren begeleiden de excursies. Ook Oud-Scherpenzeel is participant. De leerlingen uit de groepen 5, 6, 7 en 8 gaan op ontdekkingsreis in Scherpenzeel, waarbij ze kennismaken met de geschiedenis en de natuur van onze omgeving. Zo wordt een bezoek gebracht aan het Koetshuis, 't Koepeltje, en Lambalgen, waar nog bijzondere bomen in het arboretum te zien zijn. Het is alle aanwezigen deze avond duidelijk geworden dat Stichting Landgoed Scherpenzeel er alles aan doet om het Scherpenzeelse natuur-, cultuur- en landschapsschoon in stand te houden.

Aan het eind van de avond bedankte Jaap Smit Meta Daniëls, Joan Patijn en Willem van Leuveren voor hun inspirerende bijdragen aan deze avond.

VAN DE PENNINGMEESTER

Het jaar 2009 is bijna voorbij en dan worden de financiële cijfers weer belangrijk. In de begroting 2009 was de verwachting dat we 520 euro over zouden houden, maar zoals de cijfers nu uitwijzen zal dat slechts 164 euro worden. Het verschil is voornamelijk ontstaan door hogere energie- en drukwerkkosten.

De begroting voor 2010 is in de bestuursvergadering van 13 oktober besproken en goedgekeurd. De verwachting is dat er - uitgaande van een ledenbestand van 750 - een batig saldo van 235 euro zal zijn.

Om kosten te besparen hebben we besloten om de financiële cijfers op de website van onze vereniging te zetten en niet meer samen met het verenigingsblad te verspreiden. Op de ledenvergadering van februari 2010 zullen de cijfers worden toegelicht.

Van de Gemeente Scherpenzeel hebben we 16 november jl. de beschikking tot subsidieverlening 2010 ontvangen, deze is conform onze aanvraag.

Voor eventuele vragen over de financiën kunt u terecht bij ondergetekende, tel. (033)2772403;

Henk Beulenkamp, penningmeester.

OUD SCHERPENZEEL OP BEZOEK BIJ TRANSPORTBEDRIJF DIMETRA

Het is al jaren een goede gewoonte dat het bestuur van de vereniging Oud Scherpenzeel voor haar leden een excursie organiseert naar een Scherpenzeels bedrijf. Bij voorkeur een bedrijf dat al een lange geschiedenis in Scherpenzeel heeft liggen.

Het blijkt dat er vaak hard gewerkt is om het bedrijf op te richten en in de maalstroom van de tijd mee te laten ontwikkelen. Het komt er meestal niet van om de geschiedenis vast te leggen en te archiveren. Het verzoek van Oud Scherpenzeel is dan een aanleiding om oude foto's en documenten op te sporen en in een presentatie op een rij te zetten. Zo ook bij transportbedrijf Dimetra op Glashorst 123.

Toen wij met de vraag kwamen of het mogelijk was om met een groep belangstellenden het bedrijf te komen bekijken, reageerde directeur eigenaar Dik Methorst direct enthousiast. "Ik moet nog wel ergens wat leuke foto's hebben liggen en zal die laten digitaliseren." Omdat de presentatieruimte niet al te groot was en er altijd veel belangstelling is voor bedrijfsbezoeken, spraken we af om met een groep 's middags te komen en met een andere groep 's avonds.

Op 12 november was het zover. Dik had hoogstpersoonlijk koffie voor ons gezet en een tafel met lekkernijen (koeken en Zwitserse chocolade) ingericht. De stemming zit er bij beide groepen al direct goed in. De stoelen zijn bezet, de beamer zoemt en iedereen luistert aandachtig als Dik van wal steekt en de eerste foto

van paard en wagen
verschijnt.

Opa Willem Methorst is in 1926 bij Hardeman gaan werken. Met paard en wagen werden goederen vervoerd naar en van de omliggende plaatsen tussen Veenendaal en Amersfoort (*zie foto voorblad*). In de dertiger jaren is dit bedrijfje verder gegaan onder de naam Van Woerkom. In de oorlogsjaren is Willem Methorst voor zichzelf begonnen aan de Achterstraat op nr. 774.

Na de oorlog was er grote behoefte aan vervoer. Met enthousiasme en optimisme werd het jonge bedrijf voortgezet. Op 28 oktober 1946 werd het bedrijf getroffen door een dramatisch ongeval. Oom Wim, die opa Willem zou opvolgen, zat achterin de wagen tussen De Klomp en Renswoude. Hij was achterin vast pakken aan het klaartzetten voor de eerst volgende losadressen. Een Canadees, die hen, nota bene, net had bevrijd van het Duitse juk, zag de wagen te laat en ramde er met zijn legertruck op. Wim is hierbij op 21 jarige leeftijd overleden.

Vader Jan (*foto hiernaast op de bok*) was intussen ook tot het bedrijf toegetreden. De naam Achterstraat 774 werd in de loop der jaren gewijzigd in Molenweg 30.

De eerste vrachtwagen, een Chevrolet, deed in 1947 zijn intrede.

Begin jaren '50 werd de tweede vrachtwagen aangeschaft, een Ford Thames. Een mooie houten bak werd door Piet van Doorn gemaakt en van tekst voorzien.

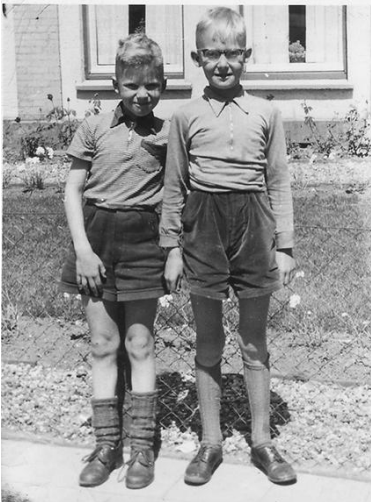

Opa Wim (l.) en vader Jan (r.).

In 1960 moest worden omgezien naar een ruimer pand. Voor f 7000,- (dat waren nog eens tijden!) werd van Aaltje Lagerwey Schreihuvel 10 gekocht. Dit is later Vlieterweg geworden.

In 1962, werd de Thames vervangen door een Bedford (foto: Dik, leunend tegen de Bedford) en in 1964 deed broer Wim zijn intrede in het bedrijfje en werd er een Daf bijgekocht.

Nu komt Dik zelf in beeld (op naaststaande foto staan Dik(l.) en Wim(r.). Dik is geboren in 1948 en het transportgebeuren zit hem in het bloed. In de schoolbanken zitten vindt hij maar niks en op 13-jarige leeftijd komt hij in het bedrijf. Als hij 16 is, maakt hij - zonder rijbewijs - zijn eerste eigen rit met de Bedford. Dit was bittere noodzaak, aangezien vader Jan in april 1964 een hartaanval kreeg, Dik heeft een jaar lang gereden zonder rijbewijs, maar toen vond de politie het welletjes en moest er naar een chauffeur worden omgezien.

Door bemiddeling van burgemeester Hoytema van Konijnburg, met het dreigement dat hij beslist in één keer moest slagen, mag Dik op 18-jarige leeftijd in Amersfoort afrijden en 14 dagen later voor z'n vrachtwagenrijbewijs. Dat lukt en zijn lot in het transportvak is bezegeld. Maar goed dat hij slaagde, want Dik was met de

vrachtwagen naar de Oranjeboom gekomen en moest aansluitend aan het examen nog een ritje doen!

Al gauw staan Dik en broer Wim er alleen voor, want vader Jan heeft een zwak hart en suikerziekte. Hij overlijdt op 68 jarige leeftijd. Opa Willem was 97 jaar geworden.

Vader Jan bij auto.

Het bedrijf groeit, eerst met een aantal Bedfords, later werd overgestapt op Dafs. Op het terrein van Van Donselaar aan de Nieuwstraat bij de waterzuivering werd een flinke hal gehuurd voor opslag en om het wagenpark onder te brengen.

In de 60-er jaren viert de bromfiets hoogtij. De Kreidlers en Puchs zijn niet aan te slepen. Het lukt Dik om voor beide merken het vervoer te regelen. Mooi om te ervaren dat de Kreidlers en Puchs vredig door één transporteur naar Nederland

kwamen. Zo gauw de bromfietsen bij hun eigenaar waren aangekomen, vlogen de vetkuiven (Kreidlers) en nozems (Puchs) elkaar in de vette resp. lange haren!

Nadeel van die mono-poliepositie is dat als de markt instort ook het vervoer stagneert. Daar kwam nog bij dat er een tonnagestop van kracht was en er moeilijk aan de benodigde vergunningen was te komen. In maart 1976 werd het bedrijf verkocht aan Spido uit Zeist, deze is later verhuisd naar Scherpenzeel. In loondienst werken was helemaal niks voor Dik en het duurde dan ook nog geen half jaar of hij had een eigen vrachtwagen en startte een nieuwe onderneming. Hij ging in "charter" rijden bij Vermeulen in Driebergen.

Eerste eigen vrachtwagen van Dik (1976).

Om zich te onderscheiden van andere Methorst transport-ondernemingen en om op te vallen op de Europese wegen werd een nieuwe naam en later ook een eigen kleur gekozen.

Door de eerste delen van Dik Methorst Transport te koppelen werd al snel de goed in het gehoor liggende naam DIMETRA gevonden.

De kleur werd wat lastiger. Dik's vrouw, Sjanie, die vanaf de start van het bedrijf tot nu toe nog steeds volop meewerkt, vond een combinatie van het, toen populaire, Simca-beige en Renault-bruin wel mooi. Dat werd uitontwikkeld tot de schitterende kleurstelling waarmee de wagens tot op de dag van vandaag blikvangers op de weg zijn. Het crème van het Dimetra logo met de groene letters en de frisse kleuren van de opleggers harmonieert hier heel goed mee.

Tijdens de lezing luistert iedereen aandachtig en leeft helemaal mee met de ontwikkelingen van het bedrijf. Van de mogelijkheid, om tussentijds vragen te stellen, wordt driftig gebruik gemaakt. Op elke vraag heeft Dik weloverwogen, duidelijk en met de nodige humor een antwoord. Onderwerpen als rusttijden, zomer- en winterbanden, toltarieven, persoonlijke inrichting van de cabines, spullen die vervoerd worden, zondagsrust, enzovoort, het komt allemaal aan de orde.

Leuke en minder leuke zaken passeren de revue. Tijdens een rit vanaf de Kreidlerfabriek in Duitsland wordt Dik gesneden door een andere vrachtwagen en komt op z'n kant te liggen. Hij kruipt door de gesprongen voorruit, zag zijn foto-

toestel op de weg liggen en maakte bovenstaande foto!

In 1985, hij heeft intussen al 4 auto's, wordt uitgeweken naar Glashorst 95. In hetzelfde jaar gaan er 2 grote klanten failliet en begint Dik weer bij af en houdt voor zichzelf 1 auto. Ik zei toen tegen mijn vrouw, "nooit geen personeel en nooit geen auto's meer". In de loop der tijd komen zoon Johan en Wouter de zaak versterken. Later wordt er een hal annex garage gebouwd van 132 m² en komt er ook een kantoor (portocabine) van 12 m².

In 1993 wordt het aangrenzende perceel nr. 97, waar een hal van 500 m² staat, erbij gekocht van Piet Osnabrugge. Nu is er ruimte voor uitbreiding en dat is maar goed ook, want Dik en zijn zonen hebben inmiddels een strategische keuze gemaakt door zich te focussen op het vervoer van en naar Zwitserland. Dit slaat heel goed aan en levert veel opdrachten op.

Het estafettesysteem werkt als volgt: Elke avond vertrekt vanuit Scherpenzeel een aantal vrachtwagens met zendingen bestemd voor Zwitserland. Tegelijkertijd vertrekt er vanaf Zwitserland een aantal met zendingen bestemd voor Nederland.

Halverwege Duitsland wordt er gewisseld van oplegger. De chauffeurs zijn dus met ca. 9 uur weer terug op hun honk. Een tekstbord aan de wand van zijn kantoor bevestigt dat deze organisatie de zondagsrust respecteert en probeert te regelen dat chauffeurs zoveel mogelijk bij hun gezin kunnen zijn.

De zendingen vanuit Nederland worden hierdoor de volgende morgen uitgeleverd in Zwitserland. De zendingen vanuit Zwitserland worden in Scherpenzeel gegroepeerd, waarna ze in Nederland worden uitgeleverd.

In 1999 is het wagenpark uitgebreid naar 18 auto's en ca. 26 man personeel. (Herinnert u zich zijn voornemen nog van 1988?). Weer is het terrein en de halruimte te klein.

Er is een nieuw industrieterrein ontwikkeld, verderop aan de Glashorst. Op nr. 123 wordt een flink terrein aangeschaft waar een hal van 1350 m² wordt gebouwd. In 2006 wordt deze uitgebreid naar de huidige 3000 m².

Een gedeelte van de uitbreiding wordt vrieshal, zodat ook gekoelde producten kunnen worden vervoerd. Een aantal van de nieuwe opleggers wordt van koelaggregaten voorzien. Ook nu weer blijkt de inventiviteit van de onderneming. Elke oplegger krijgt twee koelaggregaten; door een verplaatsbaar schot over de hele breedte van de wagen kunnen goederen van verschillende temperatuur worden vervoerd, in variabele hoeveelheden. Bijvoorbeeld: krentenbroden op -22° en chocolade (heel lekkere trouwens) op $+12^{\circ}$ graden.

De ontwikkeling bij Dimetra staat dus niet stil, sterker nog: het bruist er van de activiteiten! Toen ik daags na het bedrijfsbezoek nog even binnen liep om foto's over te nemen, liet zoon Johan, die als vierde generatie het bedrijf heeft versterkt, met gepaste trots ingelijste foto's zien van trucks met een nieuw logo. Al jaren nemen zij op hun rit naar Zwitserland goederen mee voor de Franse Elzas en het Duitse Zwarte Woud. Deze diensten gaan zij promoten door dit in het logo op de opleggers uit te laten komen, met de wervende namen "Route d'Alsace" en "Schwarzwälder Linien".

Tot slot laat Dik nog zien hoe met behulp van de boordcomputer en GPS-plaatsbepaling de zendingen getraceerd kunnen worden. Op het scherm verschijnt de kaart van Zwitserland, waar uitgezwermd over het hele land, de wagens te zien zijn. Door in te zoomen op een wagen kan bekeken worden wat er nog op zit, om zo klanten te kunnen informeren wanneer zij hun spullen krijgen. De aanwezige mevrouw Van de Wetering krijgt te horen dat haar zoon Eric op dit moment pauzeert in de buurt van Lausanne. Leuk, toch?

Het wordt tijd dat we in de benen gaan en een kijkje nemen in het bedrijf. Eerst lopen we langs de planning, waar voor “Export Zwitserland”, “Import Zwitserland”, en “Benelux en containers” elk twee mensen verantwoordelijk zijn om alle orders haarfijn op elkaar af te stemmen.

Dan naar de groepagehal, waar binnengekomen goederen worden overgeladen voor het vervoer.

Heel even ervaren we hoe het voelt om te werken bij -22°; dat moet je dus niet te lang doen! Mag volgens ARBO ook niet langer dan een uur.

We zien dat de complexe administratieve pakbonnen- en douane-aangelegenheden juist het sterke punt van deze organisatie zijn. Waar anderen zaken om die reden laten liggen, pakt Dimetra ze op.

Na al deze indrukwekkende informatie bedanken we Dik hartelijk en nemen we afscheid van hem en zijn bedrijf. Als toegift heeft hij voor elke bezoeker een plak heerlijke Zwitserse chocolade.

Jan Roelofsen.

*Wim, Dick en
Joop Methorst.*

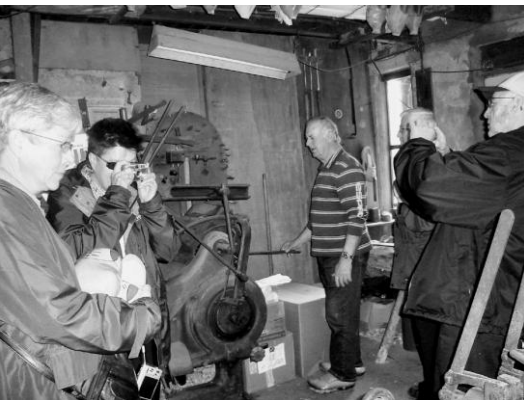

"NOE EERST EFFE PROATE!"

In de rubriek **"Noe eerst effe Proate !"** interviewt Piet Valkenburg jonge en oude, bekende en onbekende, kortom allerlei Scherpenzeelers die iets leuks of interessants over Scherpenzeel te vertellen hebben.

Op 7 mei van dit jaar kreeg ik onverwacht bezoek in het Documentatiecentrum in het Koetshuis van een groepje Amerikanen. Zij waren op zoek naar hun 'roots' en het bleek al snel dat zij afstammelingen waren van Jasper Hogeweide en Willemetje van der Kaa. Het Scherpenzeelse gezin Hogeweide bleek in 1914 te zijn geëmigreerd naar Canada, later naar Amerika. De onverwachte bezoekers bleken achterkleinkinderen van Jasper Hogeweide! Al heel snel bleek ook dat er een verwantschap bestond met klompenmaker Jan Boom. Ook wisten de Amerikanen te vertellen dat zij nog echte Nederlandse klompen hadden. Hierop brachten we tot grote verrassing van de Amerikaanse bezoekers een bezoek aan de klompenmakerij van Jan Boom, waar prompt diverse paren klompen werden gekocht.

Naar aanleiding van dit bezoek (zie foto) kreeg ik vanuit Amerika het verhaal toegestuurd van Anna Hogeweide, dochter van Jasper. In Scherpenzeel is er helaas weinig meer terug te vinden van de geëmigreerde familie Hogeweide. Mede daarom vind ik dit zo'n aardig verhaal, dat ik

het graag wil doorgeven. Daarom in deze 16^e aflevering van "Noe eerst effe Proate !" een fictief interview met Anna Hogeweide.

Anna Hogeweide aan het woord: "Ik ben geboren op 18 april 1896 in Scherpenzeel. Mijn ouders waren Jasper Hogeweide en Willemetje van der Kaa. Mijn vader is geboren in Barneveld op 21 juni 1868. Moeder was een echte Scherpenzeelse. Zij is daar geboren op 14 maart 1869. Mijn ouders trouwden in Scherpenzeel op 12 mei 1894. Ik was zelf het derde kind van in totaal 13 kinderen! Mijn doopnaam is Jannetje, maar ik zou later Anna genoemd worden. Momenteel kent iedereen mij als Anna van Druten.

Jasper Hogeweide.

Mijn oudste broer was Dirk (later zou hij in Amerika Derk worden genoemd). Hij is geboren op 6 december 1889 en inderdaad dat was lang voordat mijn ouders trouwden! Dirk heette dan ook eerst Dirk van der Kaa en bij het huwelijk van mijn ouders is hij geëcht. Dirk was een stuk ouder en hij werkte na schooltijd op een boerderij. Als het tijd was om de aardappels te rooien, kreeg hij hiervoor vrij van school. De tweede zoon heette naar zijn vader Jasper Hogeweide en hij is geboren op 26 februari 1895.

Mijn vader werkte als smid bij Berendse in De Lindeboom. De hoefstal van de smederij is nog steeds te zien in het Openluchtmuseum te Arnhem. De familie van mijn moeder was bijna allemaal klompenmaker. De familie Van der Kaa kwam uit Barneveld, maar een oom van mij was een

Van der Boom, van de klompenmakersfamilie uit Scherpenzeel. Ook daar heeft mijn vader Jasper wel gewerkt. Eenmaal in de acht jaar

werden de populieren en wilgen gesnoeid en de opbrengst werd door de gemeente verkocht. Dat hout werd ook gebruikt om klompen te maken en mijn vader hielp dan mee. Er was een soort fietsinstallatie bij de klompenmaker om stroom op te wekken, wat werd gebruikt om de klompen te schuren. Mijn vader moest dan fietsen! Het gesnoeide hout was nog erg vers, het werd groen hout genoemd en werd bijvoorbeeld ook gebruikt om vlees te roken.

Mijn ouders woonden in een huisje aan het Westeinde, wat nu de Stationsweg heet. Het was een blokje van drie arbeiderswoninkjes.

De foto hiernaast is de enige afbeelding van dat huisje in het archief van Oud-Scherpenzeel. Op de foto, die stamt uit de jaren '40, staat de familie Lansing.

In de achtertuin stond een schuur, die door alle drie de gezinnen in dat blok huizen werd gebruikt. In de schuur was een stookplaats met een open vuur. Daar werden de kleren gewassen, maar ook werd daar het voer voor de varkens aangemaakt. Die varkens hielden we ook in de schuur. Elk jaar werden er twee varkens vetgemest. Wanneer het tijd was voor de slacht werden ze verkocht. Van dat geld werden er twee jonge biggen gekocht en de rest was spek, dat gerookt werd. Het vlees werd gepekeld. In die tijd waren weckpotten nog onbekend. Dat spek en vlees werd bewaard in een soort kast tussen de haard en de bedstee en we moesten er het hele jaar mee doen.

Heel vroeger werd het water uit de beek gehaald en ik weet nog dat het niet smaakte en soms zelfs gelig van kleur was. Pas later werd er bij de achterdeur een pomp geslagen. Het huis werd verwarmd door een kolenkachel. Dat was goedkoper dan het stoken op hout.

Ik weet nog dat het eten karig was. Als je een half plakje ham of spek op je boterham kreeg of wat bruine suiker dan vond je dat

fantastisch. Ander eten in die tijd was zuurkool en als het lente werd was dat echt heel zuur, maar ook balkenbrij, die we soms zelfs als ontbijt kregen, kopkaas en soep van boekweit.

Omdat ik de oudste dochter was, was het mijn taak om mijn moeder te helpen en daar moest ik al jong mee beginnen! Op m'n 5^e leerde ik al sokken stoppen. Ik stopte de sokken van het hele gezin, van mijn grootmoeder en zelfs voor een buurvrouw.

Het Westeinde, begin 1900.

Een andere taak die ik had waren de boodschappen. Mijn moeder stopte een briefje en wat geld in mijn tasje en ik deed de boodschappen bij de winkels die allemaal dicht in de buurt van ons huis waren. De kruidenier, de slager en de bakker waren in die tijd allemaal aparte winkeltjes.

Toen ik wat ouder werd leerde mijn moeder me hoe ik het huishoudgeld moest beheren. Mijn moeder kon dat als geen ander. Van heel weinig geld wist zij een maaltijd op tafel te zetten en ze wist twee keer zoveel sneetjes uit een brood te krijgen dan ieder ander. Ik herinner me nog het grote en zware roggebrood. We kochten het bij de bakker en het woog wel twaalf pond. Sommige mensen met grote families bakten hun brood zelf, waarbij ze de ingrediënten in een grote ton mengden en het soms zelfs met de voeten kneedden. Het witte brood in die tijd smaakte veel en veel beter dan tegenwoordig.

Mijn moeder kreeg dus 13 kinderen en een kraamhulp hielp bij de meeste van de kinderen, behalve misschien bij de laatste twee. Ik wist nooit wanneer er weer eens een baby kwam, want dat werd ons nooit verteld. Maar ik weet nog dat mijn moeder weer eens zwanger moest wezen, want ik keek toen naar haar dikke buik en zei: "Mama, als je zit, lijkt je buik wel een grote bol, je kunt er zelfs een koffiekop

op zetten!". Als er een baby was geboren kon mijn moeder de deur niet uit voordat de baby gedoopt was. Bij de doop kwam een tante en dan werd de baby buiten onder een zwarte sjaal verborgen gehouden. Pas na de doop kon mijn moeder dan de baby overnemen en kon zij weer naar buiten. Ik geloof dat mijn vader er vaak niet eens bij was als er een baby werd gedoopt. Ik hielp mijn moeder dus met het huishoudelijk werk en het verzorgen van de kinderen, maar koken deed zij altijd zelf. Babyvoeding bestond in die tijd uit een beetje warme melk met wat suiker en korstjes met wat boter.

's Zaterdagsavonds was het badtijd voor het hele gezin. Er werd een teil in de keuken gezet en de jongste was als eerste aan de beurt om in de teil gewassen te worden. Steeds als er iemand was geweest werd er alleen wat warm water bij gedaan en zo gingen we om de beurt in de teil. Ik was meestal de laatste. We waren niet zo kieskeurig toen en ik weet nog dat het altijd een gezellige boel was.: We zongen tijdens de badbeurten en hadden altijd veel plezier. 's Zondagsmorgens nam vader de helft van de kinderen mee naar de kerk. 's Avonds gingen vader en moeder samen en namen dan de andere helft van de kinderen mee naar de kerk. Dan bleven mijn oudste broers en ik thuis met de jongste kinderen. Vader betaald 5 of 8 gulden per jaar voor de kleine bank die ons gezin in de kerk gebruikte. Zoveel mogelijk kinderen werden in die bank gezet en de rest moest aanschuiven in de gratis bank, achterin de kerk naast de arme mensen. Mijn vader had wat dat betreft een hele goede instelling. Hij zei altijd: "kijk niet neer op arme mensen, maar leer zoveel als je kan van geleerde en rijke mensen".

Wij kerkten in de Gereformeerde Kerk en de dominee moest door een diaken de trap naar de kansel opgeholpen worden. Eén van onze tantes was een oude vrijgezel en iedereen ging er vanuit dat zij rijk moest zijn, want ze had een plekje helemaal vooraan in de kerk, net

achter de bank die bestemd was voor gemeentebestuurders. De schoolmeester met zijn gezin zat in een eigen afgesloten hokje, voorzien van gordijntjes, zodat ze altijd wat verborgen zaten.

Als kinderen bezochten we de School met den Bijbel, want mijn ouders wilden een goede christelijke opvoeding. De leraar en een hulp gaven de zes groepen les in één groot lokaal. Elke week moesten we een psalm-versje leren.

Behalve godsdienstles kregen we onderricht in de basisprincipes lezen, schrijven en rekenen. We gingen naar school in onze nette kleren, die we bij thuiskomst ook weer direct uit moesten trekken.

De School met den Bijbel aan de Glashorst.

Vader werkte dus in de smederij en hij werkte erg hard en had een groot verantwoordelijkheidsgevoel. Hij had niet echt veel school-onderwijs genoten, maar hij was erg intelligent en had zichzelf wel veel aangeleerd en ook leren schrijven. Vader nam ook geen stelling in tegen andere gewoontes of geloven. Hij zei hierover “Zolang we dezelfde gezangen hebben, kunnen mensen misschien wel anders denken, maar gaan we allemaal dezelfde weg”. Vader was van mening dat je beter kon doen, door het goede voorbeeld geven, dan goed te preken. Vader wist op een goede manier de goede dingen in het leven te benoemen.

Toen ik 15 jaar oud was verhuisde ik naar Den Haag om daar in de huishouding te werken bij enkele erg rijke mensen. Ik moest mij daar wel ouder voordoen dan ik was, je moest 18 jaar oud zijn om een baantje te krijgen. Ik was het derde meisje in de huishouding en ik hielp vooral met de oppas van de kinderen. Die mensen waren eigenaar van een koffie- en theeplantage in India. Ik kwam alleen nog maar eenmaal per jaar thuis in Scherpenzeel als ik vakantie had. Mijn werkgever betaalde voor die twee weken dan kostgeld aan mijn moeder.

Na drie jaar ging ik terug naar Scherpenzeel, samen met twee van mijn zussen die ook in Den Haag werkten, omdat onze moeder ons

mee zou nemen naar Canada, naar mijn vader en de twee oudste broers.

Ongeveer twee jaar eerder, in 1912, was mijn vader met zijn oudste zoon Dirk naar Canada gegaan om daar in de bossen te gaan werken. Mijn vader hoopte op een betere toekomst voor ons gezin. Mijn moeder bleef met de overige twaalf kinderen achter in Nederland. Vader ging aan het werk op een boerderij in Fort Saan, Saskatchewan, in Canada. Later zou hij aan het werk gaan in de plaats Prince Albert, bij de plaatselijke Lumber Compagnie, een houtbedrijf.

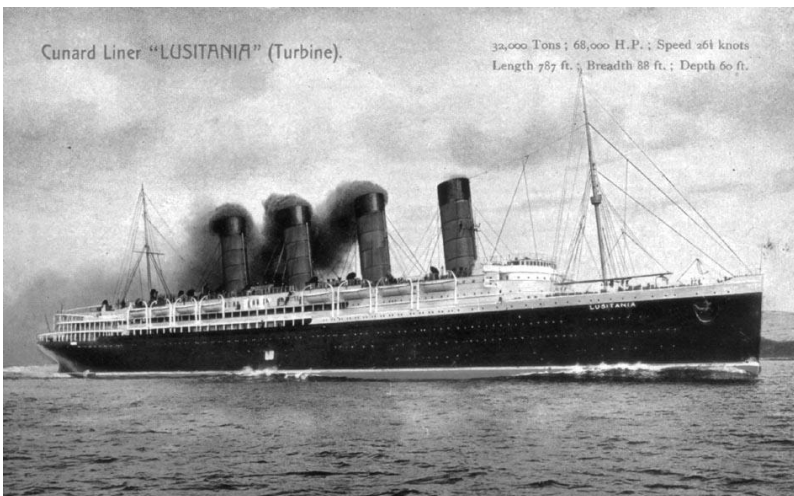
Fort Saan in de provincie Saskatchewan, Canada. (Foto uit ± 1920.)

In februari 1913, dus na een jaar, kwam vader terug, want hij miste zijn gezin. Maar in april 1913 vertrok hij weer naar Canada, ditmaal met zijn zoon Jasper en twee vrienden, Ben Valerut en Tonnie de Brooks (Van de Broek ?). Vader had een hekel gekregen aan het systeem in Nederland, waar je werd beoordeeld naar de hoeveelheid geld die je bezat. Moeder wilde niet mee naar Canada, want haar moeder, oma Van der Kaa, leefde nog. Het verhaal gaat in de familie dat vader en Jasper met een nieuw schip zouden gaan, de Titanic geheten, maar dat zij dat schip misten. Of dat waar is

weet ik niet, maar ten tijde van de ramp met de Titanic was vader wel op zee, onderweg naar Canada.

Niet lang nadat vader terug in Canada was, in februari 1914, raakte hij ernstig gewond door een zware tak die uit een boom viel terwijl vader in de bossen aan het werk was. Vader brak hierbij zijn rug en hij werd naar het Holy Family Hospital gebracht, waar de dokters er vanuit gingen dat vader binnen enkele maanden zou overlijden. Vader overleefde echter, maar was verlamd aan zijn benen en een groepje van zes artsen besloten hem te opereren. Helaas kreeg vader door de operatie gangreen en andere complicaties en zou hij hieraan uiteindelijk overlijden in september 1914.

Moeder besloot, nadat zij gehoord had van het ongeluk van vader, om met de rest van de kinderen ook naar Canada te emigreren. Alle spullen die we niet mee zouden nemen werden verkocht of weg gegeven. Onze spullen werden in zakken en koffers gedaan en we zouden vertrekken vanuit Antwerpen. Dat was deels doordat een oom provisie kreeg voor elke passagier die hij voor de overtocht aangaf, maar mede daardoor was de overtocht goedkoop. We maakten de overtocht met de Lusitania (*zie foto*), een nieuw schip uit 1907, dat samen met het zusterschip, de Mauritania, de vlaggenschepen van de Cunard Line waren. Nog geen jaar later zou de Lusitania zinken, op 1 mei 1915 werd het schip getorpedeerd door een Duitse U-boot. Die ramp kostte 1198 slachtoffers.

Onze overtocht duurde 15 dagen en de eerste drie dagen lagen we stil door de mist. De misthoorns dreunden dag en nacht door de mist heen om andere schepen te waarschuwen en ons wakker te houden. We aten in een eetzaal en sliepen in kooien. Op 5 juli 1914 kwamen we in Montreal aan, gelukkig op tijd om onze vader nog te kunnen zien voordat hij zou overlijden. We namen een zogenoemde immigrantentrein naar Prince Albert en niemand van ons sprak ook maar een woord Engels. Moeder maakte de conducteur duidelijk dat we honger hadden, maar geen geld. De conducteur zei: "Sing" en dus zongen we Nederlandse liedjes waarna de conducteur en de kok ons wat restjes eten brachten.

In Nederland waren de huizen van steen gebouwd en de schuren van hout. Toen we in Prince Albert aankwamen zagen we dat alle huizen van hout waren en moeder vroeg zich dan ook hardop af "denk je dat we in zo iets moeten wonen?"

Toen wij aankwamen op het station was er niemand die ons opwachtte, omdat mijn broers niet precies wisten wanneer we zouden aankomen. Niemand verstond ons, dus stonden we op het perron en wachtten. Moeder liet toen aan iemand een foto zien van het ziekenhuis waar vader patiënt was en met handen- en voetentaal werd aan moeder duidelijk gemaakt waar het ziekenhuis was. Moeder en ik gingen lopend op weg naar het ziekenhuis en de rest van de kinderen, Janna was met bijna 16 jaar de oudste, bleef met de bagage achter op het station. Lopend onderweg kwamen we gelukkig mijn oudste broers Dirk en Jasper tegen. Met een paard en wagen, een Democraat geheten, werden we met het hele gezin en de bagage vervolgens opgehaald van het station. We gingen eerst naar het huis van Dirk en 's avonds bezochten we onze vader in het ziekenhuis. In de dagen daarna liep mijn moeder tweemaal daags naar het ziekenhuis. De toestand van vader was slecht, maar de zusters in het Katholieke ziekenhuis verzorgden hem goed.

Ziekenhuis in Prince Albert.

De eerste dag dat we in Prince Albert waren, werden we welkom geheten door een Nederlander genaamd Johannes Cornelius van Druten. In Holland werd hij Kees of Keessie genoemd en in Canada werd dat al gauw veramerikaanst als "Casey". Ik weet nog dat de Canadezen bij de naam Casey dachten dat hij een Ier was".

(Vermoedelijk werd de familie Hogeweide door Kees van Druten welkom geheten, omdat er een relatie bestond met Scherpenzeel. Zijn broer was Willem Hendrik Van Druten, geboren te Oosterbeek op 12 december 1887. Zijn beroep was wagenmaker, "cartwright" in het Engels. Deze Willem van Druten was getrouwd met Alida Valkenburg. Zij is geboren op 30 juli 1896 en een dochter van Barend Valkenburg (de "koloniaal") en Maria van der Maas, beiden uit Scherpenzeel.)

Anna vervolgt haar verhaal: "Mijn vader en mijn broers Dirk en Jasper werkten tot aan vaders ongeluk in de houtzagerij en 's winters in de bossen. Het was een groot houtbedrijf, er werkten in die tijd wel 300 tot 400 mensen. Het bedrijf had een groot verblijf waar de arbeiders woonden en dat is waar ik aan het werk ging. Ik deed de vaat in een grote ingebouwde teil en maakte de bedden op. We werkten van 5 uur 's morgens tot 8 uur 's avonds. Daarna waren we vrij, maar wel moesten voor de volgende dag de aardappels geschild worden. Wijzelf woonden in Prince Albert in een heel klein huisje. Later konden we een huis huren van het houtbedrijf en dat was groter, het had zelfs een bovenverdieping. Nadat mijn vader was overleden waren mijn oudste broers Dirk en Jasper de kostwinnaars van het gezin. Mijn broers betaalden kostgeld aan mijn moeder, waar moeder van moest leven. Gelukkig dat moeder zo goed met geld om kon gaan. Ze moest rond zien te komen van 10 dollar per week.

Ongeveer een jaar nadat we in Canada aankwamen, op 19 Juni 1915, trouwde ik met Casey van Druten. Casey is trouwens in Oosterbeek geboren, op 3 oktober 1889. We trouwden in het kantoor van de kerk en mijn zuster Nel en Casey's broer Bill waren de getuigen.

Het oude kerkje van Prince Albert.

Er was geen feest en er waren geen cadeaus. We waren nog niet zo lang in Canada en we hadden eigenlijk nog niet de gelegenheid gehad om vrienden te maken.

Ik weet nog dat Casey van mening was dat ik te hard werkte, dus nadat we getrouwd waren wilde hij dat ik wat rustig aan ging doen. Mijn oudste broers en neven hadden een klein gemeubileerd huis, niet ver van de plek waar moeder leefde en Casey kocht dat huisje. Ik hoefde niet meer voor het houtbedrijf te werken. Casey werkte ook bij de Prince Albert Lumber Company.

Een 'Lumber Company'.

Moeder had verschillende baantjes. Het probleem was dat zij geen woord Engels sprak. Eerst maakte zij schoon in een slachterij, maar nadat zij de plaatselijke dokter had leren kennen, vroeg deze haar soms om hem te helpen. Omdat moeder zelf veel kinderen had gebaard en veel interesse had voor de medische wereld gebeurde het vaak dat de dokter mensen naar haar verwees. Moeder zorgde vaak voor te vroeg geboren baby's. Moeder zorgde voor deze "blauwe baby's" tot het beter met ze ging.

Mijn dochter Gertrude werd geboren in Canada op 3 februari 1917. Gertrude was doof en in 1920 besloten Casey en ik om naar de Verenigde Staten te verhuizen omdat we van mening waren dat de gezondheidszorg daar beter was. We hoopten daar betere dokters te vinden.

We hadden ons huis in Canada nog niet verkocht toen we gereed stonden om te verhuizen naar Amerika, dus ruilden we het huis voor een paard. Dat paard verkochten we en van dat geld reisden we met de trein naar Minneapolis. Ons plan was om naar de staat Iowa te reizen, waar Casey een baan toegezegd was, maar we wilden onderweg kennissen in Minneapolis bezoeken. Dit plan wijzigde, omdat Casey in Minneapolis een baan kon krijgen als beheerder van kassen. Hij moest daar vooral 's winters de vuren brandend houden.

Later zou Casey nog baantjes hebben in een waterkook-winkel en bij de spoorwegen, de Soo Line Railroad.

Gertrude ging naar een dovenschool toen zij zes jaar oud was. We konden haar maar eenmaal per maand bezoeken. Ze was een goede leerling. Ik ging zelf aan het werk als schoonmaakster in een cafetaria. Casey vond dat maar niks, maar we konden het geld goed gebruiken.

Later in het jaar daarna zouden we beginnen met het bouwen van een huis. We bouwden zoveel als mogelijk was voor het geld dat we daarvoor spaarden. Dat was in die tijd gebruikelijk. Het huis begon dan ook als een tweekamerwoning, zo groot als nu de woonkamer zou zijn. We hadden een stuk bos gekocht en we moesten dan ook eerst dat stuk bos kappen. Dat ging met de hand, met een bijl. We kaptten zoveel bomen om, dat we de eerste drie jaar genoeg brandhout hadden om ons huis te verwarmen. In het begin hadden we geen elektriciteit, zelfs geen waterbron of kraan. We haalden water bij de school om de hoek en 's winters moesten we zelfs sneeuw smelten voor water en we gebruikten ook regenwater, dat we opvingen in een grote ton.

Nadat we weer een honderd dollar hadden gespaard konden we een keuken aan het huis bouwen en daarna de slaapkamers. We deden al het werk zelf, behalve toen we een bovenverdieping gingen bouwen. Dat ging nog bijna fout, want tijdens de bouw, het dak was nog niet dicht, kwam er een wolkbreuk en dat ging zo hard, dat er op een gegeven moment bijna een meter water in de kelder stond. Toen bleek ook dat het huis eigenlijk op een verkeerde plek stond. We moesten toen het huis laten opkrikken en op een hogere fundering laten zetten. Hierdoor moesten we een hypotheek aangaan en de broekriem nog verder aanhalen. We konden ons niks meer veroorloven. Als we dan eens uit wilden gaan, bezochten we het Bijou Theater, want daar kostte een voorstelling maar tien dollarcent. Soms veroorloofden we het ons om voor 5 cent een glas botermelk te kopen.

Ons huis werd gestuukt in 1929. In dit jaar bespraken Casey en ik hoe fijn het zou zijn om Nederland nog eens te bezoeken en Casey's ouders eens te zien. Maar we konden het ons niet veroorloven, we hadden nog zoveel nodig. Dus besloot ik om het er niet meer over te hebben.

Maar in het jaar daarop, in 1930, vertelde Casey mij dat hij drie maanden vrij had genomen van zijn werk. Ik vroeg: "Waarom?" "Nou" zei Casy "we gaan toch naar Holland?"

Casey werkte toen voor de spoorwegen (Soo Line Railroad) en hierdoor kostte de overtocht weinig geld. We hadden zelfs luxe hutten en hoefden

niet eens zelf onze bedden op te maken of onze schoenen te poetsen! De overtocht duurde 11 of

12 dagen en we kwamen aan in Rotterdam. Van daaraf namen we de trein naar Oosterbeek, waar de ouders van Casey woonden. Je kunt je voorstellen hoe blij verrast zij waren, toen zij Casey weer zagen! We bezochten ook Scherpenzeel en verbleven daar bij een nicht van mij. Haar vader was de klompenmaker en hij heeft toen nog een paar klompen voor Casey en mij gemaakt.

Het zou de laatste keer zijn dat Casey Nederland bezocht. In september 1930 kwamen we weer terug in Mineapolis en ging Casey weer aan het werk. De 2^e Wereldoorlog kwam en ging. Mijn dochter Gertrude trouwde op 19 juni 1954 met Henry (Hank) Peplinski en dat mocht Casey gelukkig nog meemaken. Casey kreeg kanker en hij stierf op 6 juni 1956.

Toen ik 85 werd heb ik een geweldig verjaardagsfeest aangeboden gekregen. De afgelopen winter ben ik eigenlijk vooral thuis geweest. Ik kijk graag naar de kerkdiensten op TV en ik hou ervan om in de schommelstoel naar buiten te kijken. In de tuin zitten veel vogels en eekhoortjes. Ik krijg regelmatig visite van vrienden en Gertrude loopt zelfs een paar keer per dag binnen. Ze brengt mij elke dag mijn maaltijden. Haar man Hank is ook al gepensioneerd. Hij doet de klusjes rond het huis en ruimt de sneeuw. Als het nodig is, is er altijd wel iemand die mij naar de dokter kan brengen".

Bovenstaand verhaal over haar leven werd door Anna zelf op hoge leeftijd opgeschreven. Het is mij onbekend wanneer zij is overleden. Haar dochter Gertrude overleed op 82-jarige leeftijd tijdens de millenniumwissel, op 1 januari 2000.

Piet Valkenburg.

RIETDEKKERSBEDRIJF VAN EVERT VAN SCHAIK

In oktober heeft onze vereniging een aantal rietdekkers-gereedschappen van mevrouw Henny van Buuren-van Schaik gekregen die haar vader Evert van Schaik tijdens zijn werkzame leven als rietdekker heeft gebruikt. Aanleiding om terug te gaan in de geschiedenis van het rietdekken en van rietdekkersfamilie Van Schaik in het algemeen en in die van Evert van Schaik in het bijzonder.

Familie

Hendrik Nicolaas van Schaik (1842-1918) wordt in 's Graveland geboren. Na zijn trouwen verhuist hij naar het gedeelte van ons dorp dat dan nog tot de gemeente Woudenberg behoort. Hij verdient de kost als rietdekker. Drie zoons worden later ook rietdekker: Gerard (1868), Jan Willem (1871) en Hendrikus (1875). Het beroep zet zich ook hierna voort van vader op zoon, want Hendrik Nicolaas (1897), zoon van Jan Willem treedt in zijn vaders voetsporen en ook drie zonen van Hendrik richten hun eigen rietdekkersbedrijf op. De oudste zoon, Jan Willem(1928) vertrekt eind jaren zestig vanuit Scherpenzeel naar Frankrijk om zich daar als rietdekker te vestigen. Zoon Pieter (1931) heeft ook nog enige tijd een rietdekkersbedrijf gehad dat achter de melkhandel van zijn schoonvader was gevestigd. Later is hij samen met zijn vrouw een drogisterij in ons dorp begonnen. Henk (1935), de derde zoon, heeft na het overlijden van zijn vader in 1973 het bedrijf nog geruime tijd voortgezet.

Moeder van Evert van Schaik (nu nieuw huis Oosteinde 115).

Gerard van Schaik woont aan het Oosteinde, hij is in 1894 getrouwd. Het echtpaar Van Schaik heeft 11 kinderen van wie er twee rietdekker worden. Zoon Karel (1898) helpt zijn vader in de zaak. Zijn zes jaar jongere broer Evert (1904) is pas twaalf jaar als zijn vader in 1916 tijdens zijn werk van het dak valt en op 47-jarige leeftijd overlijdt. De twee broers Karel en Evert gaan eerst bij hun oom Jan Willem en diens zoon Henk als rietdekker werken.

In 1942 trouwt Evert met Heintje van Leeuwen uit Veenendaal en gaat hij ook aan het Oosteinde wonen, maar dan verderop richting Renswoude aan het gedeelte dat nu doodlopend is. Het duurt tot 1946 voordat Evert zijn eigen rietdekkersbedrijf begint achter zijn woning. Karel helpt zijn broer als hij het druk heeft, maar gaat verder zijn eigen weg. Hij blijft in het ouderlijk huis wonen, ook na het overlijden van zijn moeder Angenieta van Schaik-van Ree in 1947. Evert en Heintje krijgen in 1946 een tweeling die helaas levenloos ter wereld komt. In 1949 wordt dochter Henny geboren.

Evert en Heintje, 1942.

Riet

Al sinds mensenheugenis wordt riet als dakbedekking gebruikt. Het heeft een aantal eigenschappen waardoor het hiervoor bijzonder geschikt is: het is licht, het ventileert en isoleert, en onder normale omstandigheden kan het wel veertig jaar meegaan. De levensduur van een rieten dak is afhankelijk van de hellingshoek van het dak en het onderhoud. Mosgroei op het riet hoeft op zich geen probleem te zijn, maar wordt dit wel wanneer vogels erin gaan pikken waardoor de rietverbindingen worden aangetast. Algengroei is een grotere vijand van een rieten dak en maakt het riet aanzienlijk minder duurzaam. Zeker vóór de introductie van dakpannen en andere moderne dakbedekkingen is het een van de meest gebruikte dakbedekkingmaterialen naast heideplaggen en stro. Bovendien is het in het verleden een goedkope manier om een huis waterdicht te maken. Riet groeit tenslotte op waterrijke plaatsen en die zijn er dan

nog genoeg in ons land. Tegenwoordig is dat wel anders, want 75 % van het benodigde riet moet worden geïmporteerd, vaak uit de Oost-Europese landen. Maar niet al het riet is van goede kwaliteit. Alleen eenjarig riet is bruikbaar als dakbedekking.

Als het riet niet gemaaid wordt in de winter dan verlandt het en groeien er binnen de kortste keren allerlei andere planten en boomsoorten tussen. Kwalitatief goed riet heeft een stengeldiameter van 5 tot 8 mm. Van belang is ook dat het riet goed droog is.

Evert van Schaik maakt veelal gebruik van Kalenberger riet. Dit riet staat bekend als een uitstekende rietsoort die uitermate geschikt is om ook bij molens toe te passen. Het komt uit het natuurgebied de Weerribben in Overijssel. De stengel van dit riet is veerkrachtig waardoor het riet minder snel breekt. Ooit besloeg het rietgebied van Kalenberg zo'n 3000 hectare. Daarvan is nu nog 1200 hectare over. Van de 300 riettelers in het verleden zijn er nu nog maar 140 in deze branche werkzaam.

Evert van Schaik.

Gezamenlijk zorgen zij voor een kwart van de Nederlandse rietproductie op dit moment. Het riet wordt door de riethandelaren in bossen bij de rietdekker afgeleverd. Honderd bossen riet heet in vaktermen een vim. Evert van Schaik heeft achter zijn huis een grote, hoge schuur, waarvan uiteraard zowel het dak als de wanden zijn bedekt met riet. In deze schuur kan Evert ongeveer 3000 bossen riet opslaan. Ook verkoopt Van Schaik rietmatten en rietplaten die vaak als afscheiding worden gebruikt. De matten kunnen worden opgerold; de platen niet. Van Schaik betreft het riet van riethandelaar Post uit Genemuiden,

Evert en dochter Henny voor rietschuur, 1952.

die desgewenst ook het riet op de plaats waar het verwerkt wordt aflevert.

Het rietdekkersbedrijf van Evert breidt zich steeds verder uit, zodathij personeel in dienst neemt. Ook het gebied waarin Van Schaik als rietdekker werkt wordt steeds groter. Zo werkt Evert vaak in Duitsland, zodat hij de hele week van huis is. Ook daar blijkt hij veel waardering voor zijn werk te krijgen, getuige een bedankbrief die hij van een tevreden Duitse klant ontvangt, die in het Nederlands schrijft: *'wy hebben veel Genoegen ervan en wy denken dat wy in Jaar 1964 opnieuw aan U zullen denken'*. Ook stuurt deze klant *'enige Fotos, die U een Bild geven van myn Huis bedekt met Riet, zoals het nu uitziet'*.

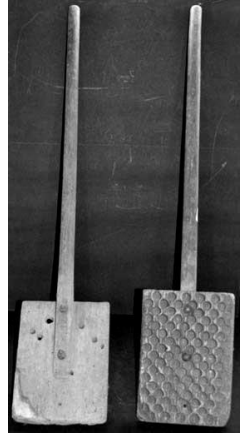

Everts woning, Oosteinde.

Ambacht

Het rietdekkeren is in de loop der eeuwen als ambacht nauwelijks veranderd. Het riet wordt laagsgewijs van onderaf naar boven aan de op het dak bevestigde rietlatten vastgemaakt met de pluim omhoog. Eerst wordt op het dak een enkele centimeters dikke spreilaag van riet gelegd. Daarop komen de rietbossen naast elkaar te liggen. Voor de horizontale binding, de gaarde, worden eerst wilgentwijgen gebruikt. Nu zijn de takken vervangen door een dikke stalen draad, die tijdelijk vastgezet wordt met haken of knechten. Als de gaarde is aangebracht worden de bossen losgesneden. De binding aan de rietlatten vindt plaats met roestvrij staal- of koperdraad, maar vroeger werden hiervoor ook wilgentenen gebruikt. Dakbeschot wordt aanvankelijk niet aangebracht, zodat riet op stallen en huizen een prima ventilerende werking heeft, maar vaak wel zorgt voor het nodige stof en nauwelijks isoleert. Nu wordt riet vaak op dakplaten bevestigd en is er geen spouw tussen het riet en de onderconstructie. Bij deze vorm van rietdekkeren is ook geen spreilaag nodig, maar is het dak wel veel brandveiliger. De dikte van het rieten dak is niet over het hele oppervlak hetzelfde: onderaan ongeveer 32 cm en bovenaan minimaal 25 cm. Met rietvorsten wordt het dak bovenaan afgewerkt. Het gereedschap dat de rietdekker nu

gebruikt is ook in belangrijke mate hetzelfde als vroeger. Om 'makkelijk' te kunnen werken zit of staat de rietdekker op zijn dakstoel, die hij in het riet vasthaakt. Om zich zijdelings over het dak te kunnen verplaatsen maakt de rietdekker gebruik van boomhaken waarin een stam kan worden geplaatst waarover vervolgens kan worden gelopen. Met een drijfbord (zie foto) worden de op het dak liggende rietbossen gelijk en op dikte geklopt (gedreven). Het draad wordt met de naald onder de rietlat doorgehaald en daarna boven de gaarde vastgeknoopt. Een krukje of zetje kan het riet vast tegen het dak drukken.

Om het riet op gelijk lengte te snijden heeft de rietdekker een groot rietmes. Dat doet Evert van Schaik meestal thuis. In Scherpenzeel en omgeving heeft Van Schaik verschillende boerderijen, woonhuizen, hooibergen en molens voorzien van een rieten dak. Op de Utrechtseweg bekleedt hij het dak van het woonhuis (zie foto) met de naam Utopia. Op rekeningen staat jarenlang een afbeelding van dit pand afgedrukt.

Ook boerderij Groot Wolfswinkel van familie Overvest is door hem voorzien van een rieten kap. Als er dakreparaties in de buurt moeten worden verricht, neemt Evert achterop de bromfiets of motor één of enkele bossen riet mee.

Later koopt hij een Volkswagen Pick-up (zie foto) waarmee hij grotere hoeveelheden riet kan vervoeren en waarmee hij ook naar Duitsland of België reist voor zijn werk. Van Schaik werkt ook veel voor de Rijksgebouwendienst waarvoor hij ook monumenten restaureert.

Nadeel van rieten dakbedekking is dat het nogal duur is. In de jaren zestig kost een rieten dak ongeveer 25 gulden per vierkante meter. Daar komen dan nog wel de arbeidskosten bij. In 1965 voorziet Evert van Schaik een hooiberg van een rieten kap waarvoor de

opdrachtgever 1000 gulden inclusief loonkosten moet betalen. Soms wordt een dak in natura betaald: familie Van Heugten 'betaalt' in vloerbedekking en een oude dame uit Amersfoort doet dit ook door met een pianola af te rekenen. Op deze pianola heeft dochter Henny leren pianospelen en daar heeft ze nu nog dagelijks plezier van en met haar vele anderen.

Werkdagen duren, zoals bij de meeste zelfstandigen, van zeven uur 's morgens tot een uur of zes 's middags, terwijl ook de zaterdagmorgen wordt gewerkt. De avonden worden vaak gebruikt om de administratie bij te werken, terwijl Evert als bestuurslid van de Avondnijverheidsschool, waar je kunt leren metselen, schilderen, timmeren en metaal bewerken actief is en waarbij ook meester Appelhof nauw betrokken is. In de winterperiode is er vaak niet zoveel werk; in de zomermaanden moet de kost verdiend worden.

Als Evert van Schaik 65 wordt in 1969, besluit hij te stoppen met werken en omdat er geen opvolger is voor zijn bedrijf komt daarmee een eind aan het rietdekkersbedrijf. Door het werken met riet en vooral het verwijderen van oud riet waarbij veel stof vrij komt, heeft Evert zogenaamde stoflongen opgelopen waarvan hij veel hinder heeft gehad. Evert van Schaik overlijdt in 1982. Zijn vrouw Heintje is twee jaar later overleden.

Links Karel, rechts Evert van Schaik.

In 't Koetshuis is op dit moment een expositie ingericht over rietdekken en rietdekkers-gereedschap. U kunt deze winter elke dinsdagavond de tentoonstelling komen bekijken.

Wim van den Berg.

DE ZWARTE BENDE

Mocht u bij het lezen van de aanhef denken dat dit het begin van een spannend jongensboek is, dan moet ik u toch teleurstellen! Dit is namelijk een oproep voor meer informatie bij een aantal foto's uit de jaren '30 van de 20^e eeuw.

Van de erven van mevr. M. Veer-Wagensveld, beter bekend als Rie Veer, ontvingen wij een aantal foto's, waar we toch wat vragen over hebben.

Op de **FOTO'S** zijn groepen gekostumeerde Scherpenzelaers te zien. Op de foto hiernaast is duidelijk de vermelding "De Zwarte Bende" te zien. Uit de andere foto's

blijkt wel dat het begrip "De Zwarte Bende" kennelijk vaker gebruikt werd. Op de achterkant van bovenstaande groepsfoto staat de datum 1 september 1930. Vermoedelijk is hier sprake van de feestelijkheden rond Koninginnedag 31 augustus 1930.

Bovenstaande foto uit die tijd laat een voetbalteam zien met diezelfde uitmonstering.

Mocht u denken dat de zwarte uitmonstering behoort bij Zwarte Piet, dat is niet zo. Uit dezelfde bron ontvingen we ook twee foto's van Jaap Veer. Op de ene foto is hij uitgedost als Zwarte Piet, goed herkenbaar aan de witte Pietenkraag, op de andere foto als lid van "De Zwarte Bende", herkenbaar aan de witte tekening rond ogen en mond.

Bij wat navraag bij oudere Scherpenzeelers bleek de term "De Zwarte Bende" wel bekend. De term schijnt een relatie te moeten hebben met de geschiedenis van Scherpenzeel, mogelijk met onze verhouding met Woudenberg, dus tussen de klokkendieven en de kraaien. Maar de exacte oorsprong en betekenis is nog niet bekend ! Vandaar deze oproep: weet u meer te vertellen over "De Zwarte Bende" laat het ons weten ! Misschien herkent u nog iemand op één van de foto's of kent u nog verhalen uit die tijd. Alle informatie is bij ons welkom !

Uw informatie kunt u kwijt bij één van de bestuursleden. De namen, telefoonnummers en E-mailadressen vindt u achterin dit verenigingsblad.

--✂-----✂-----✂-----✂-----✂-----

Ondergetekende, dhr/ mevr.: _____

Straat en huisnummer: _____

Postcode + woonplaats: _____

geeft zich op als lid van de Vereniging "Oud-Scherpenzeel" tegen een contributie van € 15,00 per jaar.

Handtekening: _____

*Bestuur en redactie wensen u
goede kerstdagen en een
voorspoedig 2010.*